

якраз готує роль сировинних придатків і індустріальних звалищ.

Наприклад, сьогодні вже надходять пропозиції щодо захоронення ядерних відходів, продажу «національних квот» забруднення навколишнього середовища на багато років вперед тощо. Стратегічна мета Заходу – подальша деіндустріалізація і ослаблення України та Росії, «загроза об'єднання» яких для Заходу ще існує і вони будуть перешкоджати цьому всілякими способами.

У цьому зв'язку українській політичній еліті необхідно, зрештою, звільнитися від ілюзій і тверезо оцінити соціально-економічну ситуацію в країні і наші можливості.

A. V. BOGOSLAVSKAYA, T. V. STROYKO
Mykolaiv

INTERNATIONAL ASPECTS OF ECONOMIC ACTIVITY IN UKRAINE AND RUSSIA

The close relationship of Russia and Ukraine is justified as their geopolitical position, and a common history that led to the close intertwining of ethnic, linguistic, economic, as well as many other links.

Key words: Export, Import, scientific and technical capacity, investment, investment climate, TNK, NTP.

A. В. БОГОСЛАВСКАЯ, Т. В. СТРОЙКО
г. Николаев

МЕЖДУНАРОДНЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УКРАИНЫ И РОССИИ

Рассматривается тесная взаимосвязь России и Украины, которая обосновывается как их геополитическим положением, так и общей историей, повлекшей за собой тесное переплетение этнических, языковых, экономических, а также множества других связей.

Ключевые слова: Экспорт, импорт, научно-технический потенциал, инвестиции, инвестиционный климат, ТНК, НТП.

Список використаних джерел

1. Закон Украины «О внешнеэкономической деятельности» // Ведомости Верховной Рады Украины. — 1991. — № 29. — Ст. 377 (с дальнейшими изменениями). Див. сервер ВР Украины. www.rada.kiev.ua.
2. Алчинов В. М. СНГ-Россия-Евросоюз. Проблемы и перспективы интеграции. / В. М. Алчинов // Дипломат, акад. МИД России. Ин-т актуал. международных проблем. — М., 2008. — 220 с.
3. Бураковский И. В. Теория международной торговли / И. В. Бураковский. — К. : Основы, 2006. — 241 с.
4. Циганкова Т. М. Международная торговля : учеб. пособие / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашко, Т. В. Кальченко. — К. : КНЕУ, 2001. — 488 с.
5. Внешнеэкономическая деятельность : учеб. пособие. — Минск : Высш. шк., 1997. — 207 с.
6. Внешнеторговые сделки / Сост. И. С. Гринько. — Сумы : Фирма «Реал», 2004. — 464 с.

Стаття надійшла до редколегії 03.02.2014

УДК 330.1217:339.9

В. М. ДЬОМІНА, О. В. ОГІЕНКО

м. Миколаїв

В. І. КРАМАРЕНКО

м. Сімферополь

РИЗИКИ КРАЇН ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто сутність ризиків країни, методи їх аналізу та оцінки. Визначено класифікація та фактори макроекономічних та політичних ризиків країни. Досліджено ризики країн – партнерів підприємств Миколаївської області.

Ключові слова: ризик країн, управління ризиками, рейтингові оцінки.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) складається як з руху товарів, так і з потоків капіталів між державними та комерційними установами. У проведенні міжнародних операцій виникає безліч ризиків, які торкаються інтересів всіх учасників операцій. Одним із основних ризиків є ризик країни. Він показує ймовірність того, що держава чи окремі суб'єкти ЗЕД не будуть виконувати взяті на себе зобов'язання стосовно іноземних партнерів. Ризик країни залежить від можливості значних змін в політичній і економічній сферах держави, тому його оцінка при здійсненні ЗЕД є досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти ризику країни досліджено в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Це роботи В. В. Вітлінського [1], Д. В. Биченкова [2], Л. Т. Сусанова [3]. Основна увага в цих роботах приділено питанням політичного ризику. Разом з тим не знайшли належного висвітлення проблеми оцінки економічної частини ризиків.

Постановка завдання. Метою даної роботи є комплексне дослідження ризиків країни та їх оцінка у міжнародному бізнесі провідних підприємств Миколаївської області.

Виклад основного матеріалу. Ризик країни зумовлено функціонуванням підприємства як системи згідно з правилами і законодавчими нормами ведення бізнесу на території країни-партнера, де підприємство розміщується або здійснює ЗЕД. Залежно від причин і умов, що спричиняють виникнення ризику країни, розрізняють макроекономічні та політичні ризики [1].

Макроекономічні ризики пов'язані з нестійкістю макроекономічних параметрів краї-

ни. Макроекономічний ризик стосується усіх економічних суб'єктів даної країни без винятку й оцінюється за соціальними, економічними та юридичними параметрами кожної країни. Для його оцінки необхідний аналіз макроекономічних показників країни, а саме:

- показників внутрішнього стану економіки країни (реальний приріст ВВП, ефективність інвестицій, рівень інфляції за період, що аналізується, зростання грошових надходжень тощо.);
- заборгованості, наявності міжнародних резервів, стану торговельного балансу;
- конкурентоспроможності;
- зареєстрованого рівня безробіття.

Політичний ризик відноситься до наслідків, котрі виникають в результаті майбутніх змін політики тієї чи іншої країни, невизначеності і нестабільності урядового курсу по відношенню до бізнесу або інвесторів. Політичний ризик – це сумарна взаємодія політичних, соціальних і психологічних чинників, які кардинально змінюють економічну ситуацію в країні, що призводить до раптових втрат у сфері торгівлі й інвестицій, кредитування, валютних розрахунків і інших операцій, які проводяться юридичними і фізичними особами. Політичний ризик може набувати різних форм – від збройних конфліктів до адміністративних розпоряджень – за умови, що ці події прямо впливають на здійснення підписаних контрактів [4, с. 73–82].

Повніше уявлення про політичні ризики дає класифікація, відповідно до якої політичні ризики можуть виникати в результаті непередбачених подій під впливом ситуації в країні і на міжнародному рівні, або в результаті дій органів влади (рис. 1).

Україна має досить високий рівень політичного ризику [4]. Нестабільне податкове законодавство, часті зміни уряду, недосконалий парламентаризм не сприяє рейтингу країни на міжнародному просторі. Загальна характеристика політичного ризику для України наведено в таблиці 1.

Оскільки, підприємство не має безпосереднього впливу на політичний ризик, то основним методом його управління є прогнозування настання можливих змін в країні контрагента. Навіть незначні зміни в політико-правовій сфері, імпорتنій чи експортній політиці країни-партнера та у структурі влади можуть завдати значних збитків будь-якому підприємству.

Дослідження ризику країни являє собою процедуру накопичення соціально-політичної, економічної та іншої інформації, її аналіз, оцінювання, урахування тощо. Також

важливими є статистичні збірники провідних світових компаній, які здійснюють аналіз, моніторинг та систематизацію показників економічного стану країн.

Для виявлення сприятливих чи несприятливих тенденцій у країн-партнерів найчастіше застосовуються методи експертних оцінок, які базуються на агрегованих статистичних даних. Їх головною характеристикою є прогресивне ранжирування достатньо великої кількості країн щодо оцінювальної інформації [5].

Рейтинги – це незалежна думка експертів щодо кредитоспроможності або боргових зобов'язань країни. Визначення рейтингу країн за рівнем ризику має кілька етапів: вибір змінних (політична стабільність, ступінь економічного росту, ступінь інфляції, рівень націоналізації), визначення ваги кожної змінної,

Рис. 1. Структура політичного ризику

Таблиця 1

Форми політичних ризиків характерних для України

Непередбачені події	Політичні рішення (дії органів влади)
Зміна влади	Зміни в законодавстві; відмова від оголошених намірів; неправомірна вимога гарантії
Зміна уряду	Припинення контрактів, укладених приватними покупцями
Збиток, заподіяний підприємствам – суб'єктам ЗЕД	Заборона на конвертацію або переказ грошових коштів за кордон; кардинальні зміни в економічній політиці
	Одностороннє припинення контракту; неплатежі з боку державних покупців; невиконання арбітражних рішень; непоставка продукції

обробка показників з використанням експертної шкали, виведення сумарного індексу.

До відомих рейтингових моделей, що систематично подають експертну інформацію у відповідних періодичних виданнях, належать:

- модель BERI (Business Environment Risk Intelligence);
- модель II (International Investor);
- модель ICRG (International Country Risk Guide);
- група оцінок Standard and Poor's;
- модель CRT (Credit Rating Test) рейтингового центру А.М. Best Company.

Для здійснення діяльності в Україні, країнах ближнього зарубіжжя й інших регіонах

важливим є для будь-якої компанії оцінка ризиків країни.

Однією з відомих методик рейтингової оцінки ризиків країни є методика визначення кредитного Рейтингу А. М. Best, заснована на комплексній кількісній та якісній оцінці компаній країни, їх операційної діяльності і бізнес-профілю. Ключовим чинником індексу є політична нестабільність країни [6].

Згідно з методологією рейтингово-аналітичного центру А. М. Best усі країни відповідно до значення індексу ризику країни CRT поділяють на 5 груп. В таблиці 2 приведені розподіл країн світу за рівнем ризику.

Таблиця 2

Систематизація країн за індексом «ризиків країни» CRT

CRT	Країни, що належать до групи
CRT1	Австралія, Німеччина, Данія, Швейцарія, Фінляндія, Франція, Нідерланди, США, Норвегія, Канада, Велика Британія, Австрія, Гібралтар, Сінгапур, Швеція, Люксембург
CRT2	Італія, Словенія, Тайвань, Бельгія, Іспанія, Барбадос, Ірландія, Нова Зеландія
CRT3	Ізраїль, Китай, Польща, Кіпр, Кувейт, ОАЕ, Мексика, Тайланд, Оман
CRT4	Індія, Росія, Казахстан, Туреччина, Туніс, Марокко, Індонезія, Панама, Єгипет, Маврікій, Йорданія, Філіпіни
CRT5	Білорусь, Пакистан, Сирія, Ліван, Нігерія, В'єтнам, Кенія, Алжир, Ямайка, Боснія і Герцоговина, Україна, Домініканська Республіка, Гана

В першу групу з індексом CRT1 входять найбільш розвинуті країни з низьким рівнем ризику. По мірі зростання політичної та економічної нестабільності номер індексу збільшується. Україна за показником CRT належить до 5-ї групи, в яку входять країни з найвищим індексом CRT, що свідчить про підвищену ризикованість суб'єктів господарювання в області ЗЕД.

Для підприємств Миколаївської області, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, ризики країн – партнерів додані в таблиці 3. Підвищений ризик країни мають такі відомі підприємства, як ДП «Зоря-Маршпроект», ПАТ «Лакталіс», СП ТОВ «Нібулон».

Для Російської Федерації – основного партнера підприємств області, розрахований також Індекс конкурентоспроможності (IMD Growth Competitiveness Index 2007) [5], який складає 43. Індекс непрозорості економіки (Price Waterhouse Coopers'Opacity Index), який включає характеристики за категоріями: корупція, закон, економіка, ведення розрахун-

ків, регулювання, Російська Федерація займає другу позицію поряд з країнами Венесуела, Еквадор, Індія, Турція тощо (індекс побудований від найгіршого порядку речей до найсприятливішого). Вище наведені факти дають можливість говорити про високі ризики зовнішньоекономічних операцій більшості підприємств Миколаївської області, оскільки Російська Федерація домінує як основний контрагент в області ЗЕД.

Ризики країни є зовнішніми ризиками і відносяться до класу некерованих ризиків. Тому безальтернативними шляхами мінімізації ризиків країни є моніторинг та страхування. Це обумовлено тим, що в умовах сучасної глобалізованої економіки більшість процесів, що відбуваються у зовнішньому середовищі, є непрогнозованими. І єдиним засобом їх уникнення є інтуїція осіб, які приймають рішення на підприємстві, заснована на їх багаторічному досвіді та даних постійного моніторингу макроекономічної та політичної ситуації на ринках країн-партнерів.

Ризики країни для підприємств Миколаївської області

Підприємства	Країни-партнери	CRT	Характеристика групи
ПАТ «Миколаївський суднобудівний завод «Океан»; ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод»; ДП «Суднобудівний завод ім.61комунара»; ПАТ «Суднобудівний завод «Лиман»; ПАТ «Завод «Екватор»	Австралія, Німеччина, Данія, Швейцарія, Фінляндія, Франція, Нідерланди, США, Норвегія, Канада, Велика Британія, Росія	CRT1	Передбачуване та прозоре середовище, правова система та інфраструктура бізнесу, добре розвинута фінансова система, розвинена галузь страхування
ТОВ «Миколаївський глиноземний завод»; Виробничо-торгова фірма «Велам»	Італія, Словенія, Тайвань, Бельгія, Іспанія, Росія	CRT2	Передбачуване та прозоре середовище, правова система та інфраструктура бізнесу, достатньо розвинена фінансова система, розвинена галузь страхування
ПАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»; ПАТ «Санта Україна»	Ізраїль, Китай, Польща, Кіпр, Кувейт	CRT3	Розвинене політичне, правове та бізнес – середовище, достатньо розвинена галузь страхування та фінансова система
ПАТ «Конвеєрмарш»; ПАТ «Миколаївський машинобудівний завод»; ДП «Зоря-«Маршпроект»; ПАТ «Інгул»; ПАТ «Лакталіс»	Індія, Росія, Казахстан, Туреччина, Туніс, Марокко, Індонезія	CRT4	Достатньо непередбачуване та непрозоре політичне середовище, недостатньо розвинена фінансова система з ринком капіталу, що формується
ПАТ Завод «Фрегат»; ТДВ «Первомайськ- дизельмарш»; ТОВ СП «Нібулон»	Білорусь, Пакистан, Сирія, Ліван, Нігерія, В'єтнам, Кенія	CRT5	Непередбачуване і непрозоре політичне, правове та бізнес середовище з обмеженим ринком капіталу

Висновки і перспективи досліджень.

Ризик країні з'являється внаслідок невизначеності у майбутньому змін політичних та економічних умов, які можуть вплинути на спроможність країни, корпорації, підприємства відповідати за зобов'язаннями зовнішнього боргу. Підприємства Миколаївської області здійснюють зовнішньоекономічну діяльність з підприємствами, розташованими в різних країнах світу і ні в змозі уникнути ризику країни. Оцінка ризиків країни згідно з методикою рейтинг-аналітичного центру Ambest показала, що найбільш суттєві ризики мають підприємства, які співпрацюють з Російської Федерацією [6].

Подальші дослідження слід продовжити в напрямку розробки механізмів запобігання ризиків країни, насамперед шляхом впровадження процедур страхування.

Список використаних джерел

1. Вітлінський В. В. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності: навч. посіб. / В. В. Вітлінський, Л. Л. Маханець. — К.: КНЕУ, 2008. — 432 с.
2. Быченков Д. В. Проблема политического риска: понятие и методы оценки / Д. В. Быченков // Мировая экономика и международные отношения — 2008. — № 1. — С. 68—77.
3. Сусанов Л. Т. Методы измерения странового риска / Л. Т. Сусанов // Рынок ценных бумаг. — 2003. — № 16. — С. 50—52.
4. Крамаренко В. И. Страновые риски во внешнеэкономической деятельности : учеб. пособ. / В. И. Крамаренко, Н. И. Твердохлебов. — Симферополь : Диайпи, 2012. — 252 с.
5. Гончаров Ю. В. Применение системы рейтинговых оценок как средство эффективного управления процессом евроинтеграции / Ю. В. Гончаров, Ю. А. Петин, О. Н. Сальник // Экономика України. — 2005. — № 11. — С. 73—82.
6. Рейтинг-аналітичний центр Ambest. — Режим доступу: www.ambest.com.

V. M. DYOMINA, O. V. OHIENKO

Mykolaiv

V. I. KRAMARENKO

Simferopol

COUNTRIES RISKS FOR THE MYKOLAIV REGION ENTERPRISES AT INTERNATIONAL TRADE

Considered the essence of country risks, methods of analysis and evaluation. Classification defined and macroeconomic factors and political risks. Investigated the risks of partner countries enterprises Mykolaiv region.

Keywords: country risk, risk management, international ratings.

В. М. ДЕМИНА, А. В. ОГИЕНКО

г. Николаев

РИСКИ СТРАН ДЛЯ ПРЕДПРИЯТИЙ НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рассмотрена суть страновых рисков, методы их анализа и оценки. Определена классификация и факторы макроэкономических и политических рисков. Исследованы риски стран-партнеров предприятий Николаевской области.

Ключевые слова: страновой риск, управление рисками, рейтинговые оценки.

Стаття надійшла до редколегії 20.02.2014

УДК 339.992(477.8)

О. С. КВАША

м. Миколаїв

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ

В статті проаналізовано сучасний стан співпраці між Україною та країнами Європейського Союзу в рамках створеного ними Карпатського Євро регіону, визначено проблеми, що заважають успішній взаємодії та вказано на перспективи подальшого розвитку, як форми транскордонного співробітництва.

Ключові слова: Транскордонне співробітництво, Карпатський Євро регіон, Євро союз, транскордонні програми, індикативні асигнування.

Постановка проблеми. Реалізуючи програму євроінтеграції Україна намагається через відповідну систему інституцій адаптувати передовий світовий досвід, вийти на сучасні стандарти суспільно-економічного розвитку. Це можна здійснити через різні форми співробітництва із зарубіжними партнерами. Одна із форм такої співпраці – транскордонне співробітництво. Україна має дуже вдале геополітичне розташування та найдовший сухопутний зовнішній кордон серед європейських країн. Такі обставини відкривають для України широкі можливості в сфері міжнародної економічної інтеграції, зокрема у прикордонних територіях. Саме тому, Україна реалізуючи курс на європейську інтеграцію активно залучається до різноманітних форм співробіт-

ництва як з Європейським Союзом, так і з країнами, які входять до складу ЄС і використовує такий євроінтеграційний інструмент, як транскордонне співробітництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми транскордонного співробітництва України досліджували вітчизняні науковці та фахівці. Вони знайшли відбиток у численних публікаціях таких авторів, як В. Симоненко, Я. Верменич, Н. Мікула, П. Костінен, Ж. Кложнік, М. Долішній, О. Мрінська та ін. Саме ці фахівці займаються дослідженням різних вимірів транскордонного міжрегіонального співробітництва. Але залишається ще ряд питань, які потребують вирішення: поряд із позитивними моментами створення та розбудови транскордонної співпраці, існування про-